

Ганна Ганова

кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач відділу
підвищення кваліфікації військових прокурорів
інституту підвищення кваліфікації прокурорів
Національної академії прокуратури України,
м. Київ, Україна
ganova@ukr.net

<https://doi.org/10.34285/visnyknapu2019.02.060>

УДК 343.2

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД” ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Анотація. Поняття “особливий період” вжито у кількох нормативних актах, при цьому його визначення не однакове. Єдине трактування наявності особливого періоду в умовах сьогодення прямо впливає на соціальні гарантії, що надаються певним особам, а також кваліфікацію адміністративних і кримінальних правопорушень. Зокрема, вчинення кримінального правопорушення в умовах особливого періоду є кваліфікуючою ознакою більшості складів злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (розділ XIX Кримінального кодексу України (КК України)). Зважаючи на це, актуальним вбачається вироблення єдиного підходу до визначення моменту початку і завершення в державі особливого періоду.

Метою статті є формування авторської позиції щодо змісту поняття “особливий період”.

У статті обґрунтовано доцільність використання визначення, наданого у Законі України від 21 жовтня 1993 року “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”. Виділено три умови, що свідчать про наявність в державі особливого періоду: час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій. Крім того, визначено його складові: період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов’язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності держави.

Висловлено аргументи на користь того, що особливий період в Україні діє з моменту набрання чинності Указом виконувача обов’язків Президента України від 17 березня 2014 року № 303/2014 “Про часткову мобілізацію”. Зауважено, що формулювання “відбудовний період після закінчення воєнних дій” у законодавстві чітко не визначене і є оціночним. На основі аналізу чинного законодавства обґрунтовується позиція про те, що особливий період у державі завершується

не після оприлюднення рішення Президента України про демобілізацію, а після повного його виконання.

Ключові слова: особливий період; військове кримінальне правопорушення; мобілізація; воєнний час; демобілізація.

Понад п’ять років на сході України триває збройний конфлікт. Його наслідками є значні проблеми не тільки політичного, соціального, економічного, а й юридичного характеру. У 2014–2015 роках у вітчизняному кримінальному законодавстві з’явився термін “особливий період”, і тлумачення цього поняття як у законодавстві, так і в судовій практиці не є однозначним.

Уперше цей термін з’явився у кримінальному законодавстві у диспозиції ст. 114¹ КК України¹, в якій встановлено кримінальну відповідальність за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в умовах особливого періоду. У 2015 році Кримінальний кодекс України доповнено ст. 336¹ та встановлено відповідальність за ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації². Крім того, у цьому ж році змінено порядок призначення покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Визначено, що таке покарання призначається військовослужбовцям строкової служби, військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом, особам офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, особам офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, військовослужбовцям, призваним на військову службу під час мобілізації, *на особливий період* (крім військовослужбовців-жінок)³. Також змінено редакцію переважної більшості статей розділу XIX КК України, в яких вчинення військового злочину в умовах *особливого періоду* передбачено як кваліфікуючу ознаку. Тож посилено кримінальну відповідальність за скоєння таких діянь, як непокора (ст. 402), невиконання наказу (ст. 403), опір начальникові або примушування його до порушення службових обов’язків (ст. 404), самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407), втрата військового майна (ст. 413), недбале ставлення до військової служби (ст. 425), всіх складів військових злочинів, спрямованих проти порядку несення спеціальних служб (ст. ст. 418–421 КК України), та інших.

Зміст поняття “особливий період” досліджували О. Лазукова, В. Людвік, В. Мехеда, С. Нікішкіна, Д. Олейніков, О. Серпухов, М. Туркот, П. Ясинов-

¹ Про внесення змін до Кримінального кодексу України: Закон України від 8 квітня 2014 року № 1183-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1183-18> (дата звернення: 05.05.2019).

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 12 лютого 2015 року № 186-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/186-19#п6> (дата звернення: 05.05.2019).

³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов’язків в особливий період: Закон України від 5 лютого 2015 року № 158-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-19> (дата звернення: 05.05.2019).

ський та інші науковці. Констатуючи значний внесок учених і практиків у вивчення зазначеної проблематики, зауважимо, що судова практика з питань правової позиції щодо наявності чи відсутності в Україні особливого періоду залишається різною. У КК України визначення цього терміна не надано, а формулювання у кількох інших нормативних актах дещо відрізняються. Слід зауважити, що в умовах сьогодення єдине трактування особливого періоду впливає не тільки на правильну кваліфікацію протиправних діянь і порядок відбування покарання, а й на соціальні гарантії, що надаються певним особам, порядок укладення і припинення контрактів на проходження військової служби тощо. Отже, *метою нашої статті* є формування авторської позиції щодо змісту поняття “особливий період”.

Дехто із суддів підтримують думку про те, що особливий період обмежується строками, встановленими для проведення мобілізації, або часом, протягом якого діє воєнний стан. Зазначену позицію відображено, зокрема, в ухвалі Київського апеляційного адміністративного суду від 4 лютого 2016 року у справі № 826/18425/15. Суд, керуючись указами Президента України “Про часткову мобілізацію”, дійшов висновку, що особливий період в Україні функціонував тільки в окремі проміжки часу, а саме: з 18 березня 2014 року до 2 травня 2014 року, з 7 травня 2014 року до 21 червня 2014 року, з 24 липня 2014 року до 7 вересня 2014 року та, відповідно, з 20 січня 2015 року до 22 серпня 2015 року, а починаючи з 23 серпня 2015 року особливий період в Україні не діяв. Вказано, що в умовах відсутності рішення про оголошення війни або мобілізації чи закінчення строків, встановлених для проведення мобілізації, особливий період не діє⁴.

Отже, для того, щоб перевірити обґрунтованість такої позиції, доцільно звернутися до нормативних актів, у яких надано визначення особливого періоду.

У статті 1 Закону України від 6 грудня 1991 року “Про оборону України” цей термін тлумачиться як ‘період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій’⁵. Відповідно до ст. 1 Закону України від 21 жовтня 1993 року “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” вказаний проміжок часу визначається як:

<...> період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, під-

⁴ Див.: Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 4 лютого 2016 року у справі № 826/18425/15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55514762> (дата звернення: 05.05.2019).

⁵ Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1932-12> (дата звернення: 05.05.2019).

приємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов’язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні, або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій⁶.

На нашу думку, більш доцільно використовувати визначення особливого періоду, надане саме в другому нормативному акті, з наступних підстав. У Законі України “Про оборону України” визначення особливого періоду у редакції, наведеній вище, сформульовано відповідно до Закону України від 25 грудня 2008 року “Про внесення змін до деяких законів України з питань оборони”. Стаття 1 Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” діє у редакції від 9 квітня 2014 року, тобто з часу, коли в Україні вже проводилася часткова мобілізація. Закон України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” стосовно Закону України “Про оборону України” є спеціальним, оскільки регламентує підстави і порядок проведення одного із заходів оборони держави.

В аналогічному контексті термін “особливий період” вжито у ст. 1 Закону України від 12 травня 2016 року “Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони”⁷. Однак до цього проміжку часу в зазначеному нормативному акті не включено відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Доцільно також звернутися до ст. 2 Закону України від 25 березня 1992 року “Про військовий обов’язок і військову службу”, в ч. 6 якої встановлено вичерпний перелік видів військової служби⁸. Зокрема, одним із видів військової служби є військова служба за призовом під час мобілізації на особливий період. Отже, особливий період продовжує діяти після завершення комплексу заходів, пов’язаних з мобілізацією, тобто строку виконання відповідного Указу Президента. Зокрема, особи, призвані за мобілізацією, продовжують службу після строку проведення останньої.

Таким чином, в законах України “Про оборону України” та “Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію” виділено три умови, що свідчать про існування в державі особливого періоду: *час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій*. Можна дійти висновку, що особливий період починається у державі з моменту набрання чинності

⁶ Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3543-12> (дата звернення: 05.05.2019).

⁷ Див.: Про особливості здійснення закупівель, товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони: Закон України від 12 травня 2016 року № 1356-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1356-19> (дата звернення: 05.05.2019).

⁸ Див.: Про військовий обов’язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12> (дата звернення: 05.05.2019).

рішенням Президента України, яким оголошується мобілізація. Таким моментом сьогодні вважається оприлюднення Указу виконувача обов'язків Президента України О. Турчинова від 17 березня 2014 року № 303/2014 “Про часткову мобілізацію”.

Згідно із Законом України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” можна визначити складові особливого періоду, а саме:

<...> період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій <...>; виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності держави⁹.

Оскільки особливий період настає з моменту оприлюднення рішення про мобілізацію, необхідно знову звернутися до нормативних актів, де визначено цей захід оборони держави.

У ст. 1 Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” вказано, що *мобілізацією* є:

<...> комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою і може проводитися відкрито чи приховано¹⁰.

Аналіз наведеного формулювання дає змогу дійти висновку, що за своєю сутністю мобілізація – це комплекс планомірних заходів з переходу від “мирного часу” до “особливого періоду”, після здійснення яких економіка країни, тобто підприємства, установи і організації, починають функціонувати в *особливих умовах*, а Збройні Сили України, інші військові формування, оперативно-рятувальні служби цивільного захисту починають застосовувати порядок організації роботи і формувати штат, передбачений для воєнного часу.

Згідно з п. 5 Указу Президента України від 14 січня 2015 року № 15/2015 “Про часткову мобілізацію” надані наступні розпорядження Кабінету Міністрів України:

<...> – перевести національну економіку України на функціонування в умовах особливого періоду в обсягах, що гарантують безперерйне забезпечення потреб Збройних Сил України та інших військових формувань України під час виконання покладених на них завдань, привести визначені галузі, підприємства, установи та організації у ступінь ПОВНА ГОТОВНІСТЬ; – установити з метою мінімізації негативних наслідків для економіки держави обмеження

⁹ Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України (н 6).

¹⁰ Там само.

під час виконання мобілізаційних завдань та довести їх до визначених суб'єктів національної економіки, які переводяться на функціонування в умовах особливого періоду, з введенням ступеня ПОВНА ГОТОВНІСТЬ <...>¹¹.

Отже, на час закінчення строку проведення мобілізації стан повної готовності вважається введеним.

Крім того, згідно з п. 4 Указу виконувача обов'язків Президента України від 17 березня 2014 року № 303/2014 “Про часткову мобілізацію” Збройні Сили України та інші військові формування переведені на організацію та штати воєнного часу¹².

У частині 8 ст. 4 Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” встановлено, що з моменту оголошення мобілізації (крім цільової) чи введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях настає особливий період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій¹³.

Таким чином, мобілізаційні заходи є тільки переходом до особливого періоду, а тому строк його дії не обмежується виключно часом проведення мобілізації. Зазначений висновок підтверджено також у ст. 26 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”, відповідно до якої під час дії особливого періоду військовослужбовці звільняються з військової служби:

1) з моменту оголошення мобілізації до часу, визначеного пунктами 2 або 3 цієї частини;

2) під час воєнного стану;

3) після прийняття рішення про демобілізацію¹⁴.

Вказаною нормою чітко охоплюється проміжок часу особливого періоду від оголошення рішення про мобілізацію до введення воєнного стану або прийняття рішення про демобілізацію.

Крім того, у ч. ч. 17, 18 ст. 101 Закону України від 20 грудня 1991 року “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” визначено, що в особливий період:

<...> з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до моменту прийняття рішення про демобілізацію військовослужбовцям надаються відпустки, передбачені частинами першою, шостою та дванадцятою цієї статті, і відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин; <...> під час дії воєнного стану військовослужбовцям можуть надаватися відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збе-

¹¹ Про часткову мобілізацію: Указ Президента України від 14 січня 2015 року № 15/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/2015> (дата звернення: 05.05.2019).

¹² Див.: Про часткову мобілізацію: Указ виконуючого обов'язки Президента України від 17 березня 2014 року № 303/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303/2014> (дата звернення: 05.05.2019).

¹³ Див.: Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України (н 6).

¹⁴ Див.: Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України (н 8).

реженням грошового забезпечення тривалістю не більш як 10 календарних днів<...>¹⁵.

Другою умовою настання особливого періоду, визначеною нормативними актами, є воєнний час. В окремих випадках у судовій практиці його плутають з воєнним станом. Визначення воєнного часу наведено у ст. 4 Закону України “Про оборону України”, він настає з моменту оголошення стану війни чи фактичного початку воєнних дій і закінчується у день і час припинення стану війни¹⁶. Доцільно звернути увагу на те, що відповідно до змісту положень обох нормативних актів особливий період може діяти в державі й без оголошення війни, оскільки воєнні дії можуть вестися на її території і без цього. Однак у будь-якому разі наявність воєнних дій і мобілізація автоматично означають особливий період.

Третьою умовою існування особливого періоду є відбудовний період після закінчення воєнних дій. Слід зауважити, що у законодавстві це формулювання не визначене і є оціночним. Крім того, особливий період відповідно до проаналізованих вище нормативних актів стосується тільки частини зазначеного відбудовного періоду. Повертаючись до норми, передбаченої в п. 8 ст. 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, можливо дійти висновку, що особливий період буде діяти після закінчення воєнного часу і оголошення рішення про демобілізацію.

Згідно із Законом України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”:

<...> демобілізацією є комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати мирного часу¹⁷.

Тобто тільки після повного виконання Указу Президента України “Про демобілізацію” у строк, вказаний у ньому, після здійснення яких економіка країни, тобто підприємства, установи і організації, починають функціонувати в *особливих умовах*, а Збройні Сили України, інші військові формування, оперативно-рятувальні служби цивільного захисту починають застосовувати порядок організації роботи і формувати штат, передбачені для мирного часу. Отже, на наш погляд, з цього моменту можна вважати закінченим відбудовний період, на який вказується в законах України “Про оборону України” і “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”, а особливий період у державі – завершеним.

¹⁵ Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12> (дата звернення: 05.05.2019).

¹⁶ Див.: Про оборону України: Закон України (н 5).

¹⁷ Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України (н 6).

Таким чином, особливий період в Україні розпочався 17 березня 2014 року, тобто з моменту оприлюднення Указу виконувача обов’язків Президента України № 303/2014 “Про часткову мобілізацію”, і триває сьогодні. Завершенням особливого періоду буде повне виконання Указу Президента України “Про демобілізацію”, тобто завершення відбудовного періоду після закінчення воєнних дій.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Pro chastkovu mobilizatsiiu [On the Partial Mobilization]: Ukaz Prezydenta Ukrainy [Decree of the President of Ukraine] vid 14 sichnia 2015 roku № 15/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/2015> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
2. Pro chastkovu mobilizatsiiu [On the Partial Mobilization]: Ukaz vykonuiuchoho обов’язки Prezydenta Ukrainy [Decree of the Acting President of Ukraine] vid 17 bereznia 2014 roku № 303/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303/2014> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
3. Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu [On the Mobilization Preparation and Mobilization]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 21 zhovtnia 1993 roku № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3543-12> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
4. Pro oboronu Ukrainy [On the Defense of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 6 hrudnia 1991 roku № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1932-12> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
5. Pro osoblyvosti zdiisnennia zakupivel, tovariv, robit i posluh dlia harantovanoho zabezpechennia potreb oborony [On the Peculiarities of the Implementation of Procurement, Goods, Works and Services for the Guaranteed Security Needs]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 12 travnia 2016 roku № 1356-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1356-19> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
6. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei [On the Social and Legal Protection of Servicemen and Members of Their Families]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 20 hrudnia 1991 roku № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
7. Pro viiskovyi обов’язок i viiskovu sluzhbu [On Military Duty and Military Service]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 25 bereznia 1992 roku № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
8. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 12 liutoho 2015 roku № 186-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/186-19#n6> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
9. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti viiskovosluzhbovtziv, nadannia komandyram dodatkovykh prav ta pokladennia обов’язkiv v osoblyvyi period [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Increasing the Liability of Servicemen, Assigning Additional Rights

- to Commanders and Assigning Obligations for a Special Period]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 5 liutoho 2015 roku № 158-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-19> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).
10. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [On Amendments to the Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 8 kvitnia 2014 roku № 1183-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1183-18> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).

Cases

11. Ukhvala Kyivskoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu [The Award of the Kyiv Appellate Administrative Court] vid 4 liutoho 2016 roku u spravi № 826/18425/15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55514762> (accessed: 05.05.2019) (*in Ukrainian*).

Hanna Hanova

PhD in Law, Docent,

senior lecturer, department of initial and continuous training of military prosecutors,
Institute for Continuing Professional Development,
National Prosecution Academy of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

DEFINITION OF THE TERM “SPECIAL PERIOD” ACCORDING
TO THE LEGISLATION OF UKRAINE

Abstract. The term “special period” is used in several normative acts, while its definition in them is not the same. The only interpretation of the existence of a special period in the present day directly affects the social guarantees provided to certain persons, as well as the qualification of administrative and criminal offenses. In particular, the commission of a criminal offense in a special period is a qualifying feature of the majority of crimes against the established order of military service (section XIX of the Criminal Code of Ukraine). Therefore, the development of a unified approach to determining the starting point and completion in the state of a special period.

The purpose of the article – to create an author’s position regarding the meaning of the term “special period”.

The article substantiates the expediency of using the definition given in the Law of Ukraine “On Mobilization Preparation and Mobilization” of October 21, 1993. There are three conditions indicating the existence of a special period in the state: mobilization time, wartime and partly rebuild period after the end of hostilities. In addition, its components are defined: the period of functioning of the national economy, bodies of state authority, other state bodies, local self-government bodies, the Armed Forces of Ukraine, other military formations, civil defense forces, enterprises, institutions and organizations, as well as the fulfillment by Ukraine’s citizens of their constitutional

duty on the protection of the Motherland, independence and territorial integrity of the state.

Arguments are made in favor of the fact that a special period in Ukraine is in force since the entry into force of the Decree of the Acting President of Ukraine of March 17, 2014, № 303/2014 “On Partial Mobilization”. It is noted that the wording “restoration period after the end of hostilities” in the legislation is not clearly defined and is estimated. Based on the analysis of the current legislation, the position is based on the fact that the special period in the state is not completed after the announcement of the decision of the President of Ukraine on demobilization, and after its complete execution.

Keywords: special period; military criminal offense; mobilization; war time; demobilization.